

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشکده صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی رادیو

گرایش نویسندگی

آسیب شناسی زبان رادیو:

مطالعه‌ی موردی برنامه‌های زنده‌ی گروه جوان و جامعه‌ی شبکه‌ی جوان

الهام اشجع

استاد راهنما

دکتر مریم سادات غیاثیان

استاد مشاور

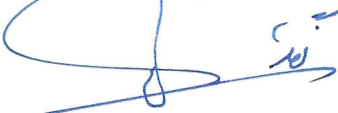
دکتر حسین بیات

تابستان ۱۳۸۸

بسمه تعالی

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم الهام اشجع تحت عنوان نظری: " آسیب شناسی زبان رادیو: مطالعه موردی برنامه های زننده گـروه جوان و جامعه شهـبکه جوان " عملی: " قند پارسی " را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را با درجه ممتاز برای تکمیل کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
	استادیار	مریم السادات غیثیان	۱- استاد راهنما
	استادیار	حسین بیات	۲- استاد مشاور
	استادیار	محمد اخگری	۳- استاد داور
	استادیار	شهرام گیل آبادی	۴- استاد داور
		امیر حسین فراهانی	۵- نماینده اداره تحصیلات تکمیلی

آیین‌نامه‌ی چاپ پایان‌نامه‌ی دانشجویان دانشکده‌ی صدا و سیما

نظر به این‌که چاپ و انتشار پایان‌نامه‌ی تحصیلی دانشجویان دانشکده‌ی صدا و سیما، مبین بخشی از فعالیت‌های علمی-پژوهشی دانشکده است، بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشکده، دانش‌آموختگان این دانشکده نسبت به موارد ذیل متعهد می‌شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان‌نامه‌ی خود، مراتب را قبلاً به‌طور کتبی به معاونت پژوهشی دانشکده اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه‌ی سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد نگارنده در رشته‌ی نویسندگی رادیو است که در سال ۱۳۸۸ در گروه رادیوی دانشکده‌ی صدا و سیما به راهنمایی سرکار خانم دکتر مریم‌سادات غیاثیان و مشاوره‌ی جناب آقای دکتر حسین بیات دفاع گردیده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه‌های انتشار دانشکده، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به معاونت پژوهشی دانشکده اهدا کند. دانشکده می‌تواند مازاد نیاز خود را در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰ درصد بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشکده‌ی صدا و سیما تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می‌کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشکده می‌تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشکده حق می‌دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور را از محل توقیف کتاب‌های عرضه شده‌ی نگارنده برای فروش، تأدیه نماید.

ماده ۶: اینجانب **الهام اشجع** دانشجوی رشته نویسندگی رادیو مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می‌شوم.

بسمه تعالی

اینجانب الهام اشجع به شماره‌ی دانشجویی ۸۴۲۲۵۱۰۷ دانشجوی رشته‌ی نویسندگی رادیو مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد تأیید می‌نمایم که کلیه‌ی نتایج این پایان‌نامه حاصل کار اینجانب و بدون هرگونه دخل و تصرف است و موارد نسخه‌برداری شده از آثار دیگران را با ذکر کامل مشخصات منبع ذکر کرده‌ام. در صورت اثبات خلاف مندرجات فوق، به تشخیص دانشگاه مطابق با ضوابط و مقررات حاکم (قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، ضوابط و مقررات آموزشی، پژوهشی و انضباطی ...) با اینجانب رفتار خواهد شد و حق هرگونه اعتراض در خصوص احقاق حقوق مکتسب و تشخیص و تعیین تخلف و مجازات را از خویش سلب می‌نمایم. در ضمن مسئولیت هرگونه پاسخ‌گویی با اشخاص، اعم از حقیقی و حقوقی مراجع ذی‌صلاح (اعم از اداری و قضایی) به عهده‌ی اینجانب خواهد بود و دانشگاه هیچ‌گونه مسئولیتی در این خصوص نخواهد داشت.

الهام اشجع

۱۳۸۸/۶/۷

تقدیرم به همسر و فرزندانم سرورش و پارسا که با بردرباری
همه‌ی سختی‌ها را به جان خریدند و همواره مشوق من بودند.

چکیده

تحولات سریع جوامع بشری و هجوم سیل‌آسای تبادل اطلاعات، موجب تغییرات سریعی در زبان جوامع مختلف شده است. زبان فارسی نیز از این تغییرات بی‌نصیب نمانده است؛ خاصه که منابع تولید علم و فناوری در خارج از مرزهای آن است و با ورود هر پدیده‌ی جدیدی از دنیای دانش و فناوری، نام آن پدیده نیز وارد زبان فارسی می‌شود. رسانه‌های دیداری و شنیداری - از جمله رادیو و تلویزیون - تأثیر بسزایی در تغییرات زبانی هر جامعه دارند. بنابراین آسیب‌ها و غیرمعیارهای موجود در زبان این دو رسانه، به‌سرعت در میان مردم رواج می‌یابد.

پژوهش پیش رو به بررسی آسیب‌های زبان رادیو می‌پردازد. یافتن الگوهای غیرمعیار زبان رادیو جوان، شناسایی علل و زمینه‌های بروز الگوهای غیرمعیار، و تقسیم‌بندی انواع این الگوها از اهداف این پژوهش است. چارچوب نظری پژوهش، برنامه‌ریزی زبانی است. برنامه‌ریزی زبان فعالیتت روشمند و سازمان‌یافته است که برای حل مسائل زبانی جامعه از طریق ایجاد تغییرات آگاهانه در ساخت یا کاربرد زبان انجام می‌گیرد. روش تحقیق در این پژوهش، ترکیبی از دو روش کیفی و کمی است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، برنامه‌های زنده‌ی گروه جوان و جامعه در بهار ۸۷ است. مهم‌ترین یافته‌های تحقیق، الگوهای غیرمعیار زبان رادیو جوان است که عبارت‌اند از: کاربرد عبارات و جملاتی که ساختار غیرفارسی دارند؛ استفاده از واژگان بیگانه که معادل رایج فارسی دارند؛ به کارگیری واژگان کوچه بازاری و تعابیر عامیانه در برنامه‌هایی به غیر از نمایش.

واژگان کلیدی: زبان معیار، زبان غیرمعیار، زبان رادیو، برنامه‌ریزی زبان، آسیب‌شناسی زبان

رادیو.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	۱- فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱-۱- طرح مسئله .....
۴	۲-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق .....
۵	۳-۱- اهداف تحقیق .....
۶	۴-۱- سؤالات تحقیق .....
۶	۵-۱- فرضیات تحقیق .....
۷	۶-۱- تعریف مفاهیم تحقیق .....
۱۳	۲- فصل دوم: مبانی نظری تحقیق.....
۱۴	۱-۲- مقدمه .....
۱۴	۲-۲- بخش اول: بررسی تحقیقات پیشین .....
۱۵	۱-۲-۲- زبان .....
۱۶	۲-۲-۲- زبان معیار .....
۲۰	۱-۲-۲-۲- ویژگی‌های زبان معیار .....
۲۲	۲-۲-۲-۲- کارکردهای زبان معیار .....
۲۲	۳-۲-۲-۲- گونه‌های زبان معیار .....
۲۴	۳-۲-۲- زبان فارسی معیار .....

- ۲۶ ..... ۴-۲-۲- زبان رسانه
- ۲۸ ..... ۱-۴-۲-۲- زبان مطبوعات
- ۲۹ ..... ۲-۴-۲-۲- زبان رادیو و تلویزیون
- ۳۲ ..... ۵-۲-۲- آسیب‌شناسی زبان
- ۳۹ ..... ۳-۲- بخش دوم: نظریه‌های مربوط به تحقیق
- ۳۹ ..... ۱-۳-۲- گوناگونی زبان
- ۴۱ ..... ۲-۳-۲- دگرگونی زبان
- ۴۵ ..... ۳-۳-۲- برنامه‌ریزی زبان
- ۵۰ ..... ۱-۳-۳-۲- مراحل برنامه‌ریزی زبان
- ۵۲ ..... ۲-۳-۳-۲- اهداف برنامه‌ریزی زبان
- ۵۴ ..... ۳-۳-۳-۲- محدودیت‌های برنامه‌ریزی زبان
- ۵۶ ..... ۴-۳-۳-۲- رویکردهای برنامه‌ریزی زبان
- ۵۸ ..... ۴-۳-۲- معیارسازی
- ۶۰ ..... ۱-۴-۳-۲- مزایا و معایب معیارسازی
- ۶۲ ..... ۲-۴-۳-۲- انواع معیارسازی
- ۶۳ ..... ۳-۴-۳-۲- اصلاح زبان
- ۶۳ ..... ۵-۳-۲- ویژگی‌های زبان رادیو
- ۶۶ ..... ۴-۲- بخش سوم: چارچوب نظری تحقیق

۷۰	۳- فصل سوم: روش تحقیق.....
۷۱	۳-۱- مقدمه.....
۷۲	۳-۲- جامعه‌ی آماری.....
۷۲	۳-۳- حجم نمونه.....
۷۲	۳-۴- روش نمونه‌گیری.....
۷۳	۳-۵- واحد تحلیل.....
۷۳	۳-۶- ابزارهای تحقیق.....
۷۴	۳-۷- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۷۵	۳-۸- لایه‌های زبان و غیرمعیارهای موجود در هر لایه.....
۷۵	۳-۸-۱- غیرمعیارهای لایه‌ی آوایی.....
۷۸	۳-۸-۲- غیرمعیارهای لایه‌ی واژگانی.....
۸۱	۳-۸-۳- غیرمعیارهای لایه‌ی دستوری.....
۸۶	۳-۹- اعتبار.....
۸۷	۳-۱۰- پایایی.....
۹۱	۴- فصل چهارم: یافته‌های تحقیق.....
۹۲	۴-۱- مقدمه.....
۹۳	۴-۲- مهم‌ترین غیرمعیارهای زبان رادیو جوان.....
۹۴	۴-۳- غیرمعیارهای دستوری.....

۹۶	۱-۳-۴- مقایسه‌ی برنامه‌های مختلف در غیرمعیارهای دستوری
۱۰۰	۴-۴- غیرمعیارهای واژگانی
۱۰۱	۴-۴-۱- مقایسه‌ی برنامه‌های مختلف در فراوانی غیرمعیارهای واژگانی
۱۰۱	۴-۵- غیرمعیارهای لایه‌ی آوایی
۱۰۲	۴-۵-۱- مقایسه‌ی برنامه‌های مختلف در فراوانی غیرمعیارهای لایه‌ی آوایی
۱۰۲	۴-۶- مقایسه‌ی کلی برنامه‌ها از جهت فراوانی غیرمعیارها
۱۰۳	۴-۷- نمونه‌هایی از شیوه‌ی تحلیل داده‌ها
۱۰۳	۴-۷-۱- لایه‌ی آوایی
۱۰۴	۴-۷-۲- لایه‌ی واژگانی
۱۰۵	۴-۷-۳- لایه‌ی دستوری
۱۱۱	۴-۸- نتیجه‌گیری
۱۱۲	۵- فصل پنجم: خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۱۳	۵-۱- خلاصه‌ی تحقیق
۱۱۴	۵-۲- نتیجه‌گیری
۱۱۹	۵-۳- راه‌کارهای پیشنهادی برای کاهش غیرمعیارها در زبان رادیو
۱۲۱	۵-۴- محدودیت‌های تحقیق
۱۲۲	فهرست منابع و مآخذ
۱۲۸	ضمائم

فهرست جداول

صفحه	جدول
۸۸	جدول ۱-۳ مقایسه‌ی ارزیابی محقق و ارزیاب دوم
۸۹	جدول ۲-۳ مقایسه‌ی ارزیابی محقق در فاصله‌ی سه ماه
۹۳	جدول ۱-۴ غیرمعیارهای زبان رادیو جوان در سه حوزه
۹۵	جدول ۲-۴ الگوهای غیرمعیار نحوی که ساختار غیرفارسی دارند
۹۷	جدول ۳-۴ غیرمعیارهای برنامه‌های زنده‌ی گروه جوان و جامعه رادیو جوان در بهار ۸۷
۹۹	جدول ۴-۴ مقایسه‌ی برنامه‌ها با استفاده از یکسان‌سازی زمان آن‌ها

فهرست نمودارها

نمودار	صفحه
نمودار ۱-۴ درصد غیرمعیارهای حوزه‌های مختلف زبانی در رادیو.....	۹۳
نمودار ۲-۴ فراوانی غیرمعیارهای نحوی با ساختار غیرفارسی.....	۹۶
نمودار ۳-۴ فراوانی غیرمعیارهای واژگانی.....	۱۰۰
نمودار ۴-۴ فراوانی غیرمعیارهای آوایی.....	۱۰۱
نمودار ۵-۴ فراوانی غیرمعیارها در هر برنامه.....	۱۰۲
نمودار ۱-۵ بیشترین و کمترین غیرمعیارها به تفکیک لایه‌های زبان.....	۱۱۸

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- طرح مسئله

زبان پدیده‌ای پویاست که همواره مطابق با نیازهای بشر تغییر می‌کند. زبان با همان نیروهای فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شکل می‌گیرد که تمدن و فرهنگی را تکوین می‌بخشند. بنابراین تغییر در هر کدام از آنها سبب تغییر زبان می‌شود. روزگاری نه چندان دور، کلماتی مانند رایانه، تلفن، اینترنت و خیلی واژه‌های دیگر در زبان ما وجود نداشت، اما امروزه بدون استفاده از آنها، برقراری ارتباط گاهی ناممکن می‌نماید. سرعت زیاد تبادل اطلاعات در این عصر، بر سرعت تغییرات زبانی افزوده است. یکی از علل افزایش سرعت تبادل اطلاعات در دوران ما، رسانه‌های ارتباط جمعی‌اند. رسانه‌های ارتباط جمعی علاوه بر کارکرد اصلی‌شان یعنی تبادل اطلاعات، کارکردهای جانبی دیگری نیز دارند. رسانه‌ها، مخصوصاً رادیو و تلویزیون، از ابزار مهم تغییرات زبانی‌اند.

در میان رسانه‌ها، رادیو ویژگی‌های منحصر به فردی دارد که به آن اهمیت بیشتری از سایرین می‌بخشد. رادیو به تعبیر کرایسل^۱ «رسانه‌ای «کور» است. چون پیام‌های رادیو دیده نمی‌شوند. همین کور بودن مزیت‌هایی را برای رادیو بر دیگر رسانه‌های جمعی به وجود آورده است. معروف‌ترین این مزایا، «جاذبه‌ی قدرت تخیل رادیو» است (کرایسل، ۱۳۸۱، ص ۷). رادیو، پیام‌ها را فقط از طریق صدا می‌فرستد. شنونده جزئیات را فقط می‌شنود و تصویری در اختیار ندارد. بنابراین از طریق قوه‌ی تخیل، برای خود تصویرسازی می‌کند و به این ترتیب برنامه‌ای واحد در رادیو به تعداد شنندگان تصویرسازی می‌شود. به همین علت، هرچند رادیو وسیله‌ای برای ارتباط از راه دور است، رسانه‌ای درونی و شخصی نیز هست. مزیت دیگر رادیو که ناشی از کور بودن آن است، «انعطاف‌پذیری» رادیو است. یعنی رادیو شنونده را آزاد می‌گذارد تا در حین گوش دادن به آن، فعالیت‌های دیگری نیز انجام دهد (کرایسل، ۱۳۸۱، ص ۱۴). این همان ویژگی رادیو است که مک‌لوهان^۲ از آن به «گرم» بودن تعبیر می‌کند. چون رسانه‌ای است که همه‌ی حواس انسان را نمی‌طلبد و فقط با حس شنوایی

---

^۱ - Crisell, Andrew

^۲ - McLuhan, M

مخاطب سر و کار دارد. بنابراین همه می‌توانند هم‌زمان با انجام دادن کارها و وظایف روزمره‌شان به رادیو هم گوش بدهند (خجسته، ۱۳۸۱، ص ۵).

سومین مزیت رادیو بر تلویزیون کوچک، سبک، ارزان، و به عبارتی «قابل حمل بودن» گیرنده‌های آن است که به مدد پیشرفت فناوری، تولید شده و به علت این ویژگی رادیو همدم خوبی در سفر و حضر برای افراد شده است. بر اساس همین ویژگی، سرعت انتقال پیام و خبر در رادیو از سایر رسانه‌ها بیشتر است و در این عرصه هیچ رسانه‌ای نمی‌تواند با رادیو رقابت کند. بنابراین می‌توان گفت که در عرصه‌ی رقابت بین رسانه‌ها، این تلویزیون است که به رسانه‌ی ثانویه تبدیل شده است (کرایسل، ۱۳۸۱، ص ۱۸).

ارسال پیام از رادیو فقط از طریق صدا و با ابزارهای «کلام، موسیقی، جلوه‌های صوتی، و سکوت» صورت می‌گیرد، که کلام از میان سایرین اهمیت بیشتری دارد. کلام در رادیو که از این پس ما آن را «زبان رادیو» می‌نامیم، باید بر زبان معیار رایج در کشور منطبق باشد، ضمن این که ویژگی‌های رادیو نیز در آن در نظر گرفته شود. اگر در رادیو غیرمعیاری به کار رود، در میان مردم رواج می‌یابد، زیرا اغلب مردم می‌کوشند که زبان خود را به زبان رسانه نزدیک کنند. اگر کیفیت و محتوای برنامه‌های شبکه‌های مختلف صدای جمهوری اسلامی ایران را در نظر بگیریم، زبان این برنامه‌ها به تنهایی خالی از اشکال نیست، که در این تحقیق از آن‌ها به غیرمعیارهای زبانی تعبیر می‌شود. در زیر چند نمونه از این غیرمعیارها، که از رادیو پخش شده‌است، عیناً نقل می‌شود:

۱- رادیو ۱۳۷۰/۱۲/۲۳، ساعت ۹:۲۲

«... کنکاش و تفحص بسیار می‌کرد.»

کنکاش به معنی مذاکره و مشورت است و به کاربردن آن به جای کاوش صحیح نیست (حسنی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۹).

۲- رادیو، ۱۳۷۰/۱۲/۲، ساعت ۱۱:۱۶

«چنانچه از بحث‌های گذشته استفاده می‌شود...»

چنانچه به معنی «در صورتی که» است که در این جا به اشتباه به جای «چنان‌که» استفاده شده‌است (حسنی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۰).

۳- شبکه‌ی تهران، ۸۴/۱/۱۴، ساعت ۱۷:۴۲

بعضی‌ها برای بعضی‌ها آشی می‌پزند روش یک من روغن داره...

در ضرب‌المثل روی آش یک وجب روغن دارد نه یک من.

۴- شبکه‌ی جوان، ۸۴/۱/۱۴، ساعت ۱۹:۲۷

... با ایشان راجع به عدم تغییر ساعت ...

عدم به معنای نیستی و نبودن است و به کاربردن در این ترکیب و ترکیبات مشابه از زمره‌ی غیرمعیارها به شمار می‌رود^۱.

این‌ها و نمونه‌های بسیار دیگر از غیرمعیارهای زبانی و محتوایی روزانه از شبکه‌های مختلف رادیویی به گوش مردم می‌رسد که حاصل آن تنزل جایگاه این رسانه‌ی مهم در میان متفکران و اندیشمندان و رواج انواع غیرمعیارهای زبانی میان مردم عادی است.

برای رفع هر مشکلی ابتدا باید نقایص و کاستی‌های آن را به‌خوبی شناخت تا در گام‌های بعدی در حل آن کوشید. برای از بین بردن غیرمعیارهای زبان رادیو و یافتن راه مبارزه با آن‌ها نیز باید در ابتدا این غیرمعیارها و میزان بسامد هر یک مشخص شود. نگارنده در این تحقیق درصدد دست‌یابی به غیرمعیارها و آسیب‌های زبان رادیو است.

۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

رسانه‌ها در عصر ما، که عصر ارتباطات است، رسالت سنگینی برعهده دارند. «در جهان امروز، وسایل ارتباط جمعی - روزنامه، رادیو، تلویزیون، و سینما- با انتقال اطلاعات و معلومات جدید و مبادله‌ی افکار و عقاید عمومی، در راه پیشرفت فرهنگ و تمدن بشری نقش بزرگی به عهده گرفته‌اند» (معمدنژاد، ۱۳۵۵، ص ۱). به گفته‌ی دادگران (۱۳۷۴) آموزش، خبررسانی و ایجاد سرگرمی سه وظیفه‌ی عمده‌ی رسانه‌ها است.

جوامع امروزی دائماً تحت تأثیر رسانه‌اند. هر روز میلیون‌ها واژه از طریق رسانه به مردم منتقل می‌شود. «حتی در کشور کوچکی مثل نیوزیلند رسانه تقریباً روزانه دو میلیون واژه در قالب‌های مختلف مخصوصاً به صورت خبر از طریق ۳۵ روزنامه‌ی مختلف، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و

^۱ - دو نمونه‌ی آخر را نگارنده شنیده است.

... تولید می‌کند» (Bell, 1991, p1).

در میان رسانه‌ها، رادیو به علت ویژگی‌های منحصر به فرد خود اهمیت بیشتری از سایرین دارد. این ویژگی‌های رادیو، علاوه بر اهمیت بخشیدن به آن، ارسال پیام از این رسانه را بسیار حساس کرده است. در تلویزیون ارسال پیام از طریق صدا و تصویر انجام می‌شود و اگر کاستی و نقصی در ارسال پیام صوتی باشد، تا حدود زیادی به وسیله‌ی تصویر جبران می‌شود و چندان جلب توجه نمی‌کند. اما در رادیو این‌گونه نیست و صحت پیام چه از لحاظ زبانی و چه از لحاظ محتوایی اهمیت بیشتری می‌یابد. پخش خطاهای زبانی از رادیو، موجب رواج آن خطاها در میان شنوندگان ناآگاه و باعث لطمه زدن به زبان می‌گردد زیرا «تقلید گویشوران از گونه‌هایی که معتبر می‌انگارند موجب تغییر زبان می‌شود» (شقایق، ۱۳۸۴، ص ۳۸۳) و چون مردم عادی زبان رادیو و تلویزیون را معتبر می‌دانند به سرعت از آن تقلید می‌کنند.

رادیو به علت این که رسانه‌ای فقط شنیداری است، نوشتار خاص خود را می‌طلبد. متن پیام رادیویی باید گویا و رسا باشد، زبان آن یکدست باشد، و علاوه بر این که با موضوع برنامه تناسب داشته باشد، از جملات کوتاه در آن استفاده شود (خجسته، ۱۳۸۴، ص ۱۷۶). بررسی زبان رادیو که ابزاری جز صدا در اختیار ندارد، با توجه به گستردگی شبکه‌های مختلف رادیویی بسیار حائز اهمیت است و توجه ویژه‌ای می‌طلبد. به نظر می‌رسد در زبان کنونی رادیو گاه مواردی یافت می‌شود که با این ویژگی‌ها و معیارها فاصله دارد. با توجه به این مطالب یافتن آسیب‌های زبانی برنامه‌های رادیویی ضروری است.

۳-۱- اهداف تحقیق

در این تحقیق اهداف زیر دنبال می‌شود:

- ۱- یافتن الگوهای زبانی غیرمعیار موجود در برنامه‌های شبکه‌ی جوان؛
- ۲- شناسایی علل و زمینه‌های بروز الگوهای زبانی غیرمعیار در برنامه‌های شبکه‌ی جوان؛
- ۳- تقسیم‌بندی انواع الگوهای غیرمعیار؛

۱-۴- سؤالات تحقیق

بر اساس موضوع پژوهش و اهداف مورد بررسی، می‌توان پرسش‌های زیر را برای این پژوهش در نظر گرفت:

- ۱- عمده‌ترین الگوهای زبانی غیرمعیار موجود در برنامه‌های شبکه‌ی جوان کدام‌اند؟
- ۲- الگوهای زبانی غیرمعیار در برنامه‌های شبکه‌ی جوان در کدام سطح از سطوح زبانی بیشتر است و کدام دسته کمترین بسامد را دارند؟
- ۳- عوامل بروز الگوهای زبانی غیرمعیار در برنامه‌های شبکه‌ی جوان کدام‌اند؟

۱-۵- فرضیات تحقیق

برای پاسخ به پرسش‌های بالا، سه فرضیه‌ی زیر به صورت متناظر مد نظر قرار گرفته است:

- ۱- عمده‌ترین الگوهای زبانی غیرمعیار موجود در برنامه‌های شبکه‌ی جوان عبارت‌اند از:
  - کاربرد عبارات و جملاتی که ساختار زبان فارسی ندارند؛
  - به کارگیری واژگان کوچه‌بازاری و تعابیر عامیانه در برنامه‌هایی غیر از نمایش؛
  - استفاده از واژه‌های بیگانه که معادل فارسی دارند؛
- ۲- الگوهای زبانی غیرمعیار موجود در برنامه‌های شبکه‌ی جوان بیشتر در سطح نحوی‌اند و غیرمعیارهای آوایی کمترین بسامد را دارند.
- ۳- مهم‌ترین عوامل بروز الگوهای زبانی غیرمعیار در شبکه‌ی جوان عبارت‌اند از:
  - گرت‌برداری از زبان‌های خارجی و تاثیر ترجمه‌های ناشیانه در زبان؛
  - ابراز صمیمیت و همدلی با جوانان و افراط در به کارگیری واژه‌هایی که منتسب به جوانان است.

۱-۶- تعریف مفاهیم تحقیق

در این بخش مفاهیم نظری و عملی تحقیق را تعریف می‌کنیم. در تعریف نظری، هر یک از مفاهیم با استفاده از نظر صاحب‌نظران تعریف می‌شود. در بخش تعاریف عملیاتی، برای هر متغیر تعریفی را که محقق در طی کار بر اساس آن عمل کرده است، بیان می‌کنیم.

۱-۶-۱- تعاریف نظری

زبان معیار: زبان معیار گونه‌ای معتبر از زبان است که بیشتر به وسیله‌ی گویندگان تحصیل‌کرده‌ای که در مراکز فرهنگی و سیاسی یک کشور زندگی می‌کنند، به‌کار گرفته می‌شود. گونه‌ی معیار در ورای گونه‌های منطقه‌ای و اجتماعی یک زبان قرار دارد و غالباً به عنوان زبان رسمی در آموزش، رسانه‌های گروهی، نوشتار و سایر موقعیت‌های مشابه مورد استفاده واقع می‌شود. (مدرسی، ۱۳۶۸، صص ۲۳۳-۲۳۲)

الگوهای زبانی غیرمعیار: شیوه‌های کاربرد غلط سطوح آوایی، دستوری و واژگانی زبان (ذوالفقاری، بیات، نوروزی، ۱۳۸۵، صص ۱۸).

۱-۶-۲- تعاریف عملی

در این بخش الگوهای زبانی غیر معیار در لایه‌های مختلف زبانی تعریف می‌شود. از این تعاریف برای ارزیابی داده‌های تحقیق، استفاده می‌شود.

لایه‌ی آوایی: کاربرد نادرست زبان در سطح آوایی است که شامل موارد زیر می‌شود:

- تلفظ کردن واژه‌ها به صورت غیر معیار که موارد زیر را در برمی‌گیرد:

- حذف تشدید.
- تشدید زاید.
- جا به جایی مصوت^۱.
- تغییر مصوت.

---

^۱ - vowel